

A tanulási céllal Ausztriába ingázó magyar gyerekek és szüleik pályaaspirációi és sikernarratívái

Bevezetés

Az osztrák-magyar határ mentén egyre több szülő határoz úgy, hogy gyermeküket nem magyarországi óvodába és iskolába írattja, hanem vállalva az ezzel járó nehézségeket, mint nyelvi és beilleszkedési nehézségek, az ingázás okozta anyagi terhek stb., inkább az ausztriai óvodáztatás és iskoláztatás mellett döntenek.¹ A szülők a legjobb iskoláztatás választásával arra törekednek, hogy nagyobb esélyt adjanak gyermekeiknek, hogy felnőttként sikeresek legyenek, ezért iskolaválasztásukat a sikeres életpályáról alkotott elképzeléseik is befolyásolják. A siker azonban nem egy objektív kategória, hanem minden ember mást tart sikeres életnek, sikeres szakmai pályafutásnak és eltérő módon képzelik el a sikeres szakmai élethez vezető utat is. A sikeres életpálya – karrier – tehát többféleképpen is értelmezhető.

A siker mind az egyén, mind a társadalom számára fontos, a sikeres karriert pedig három alapvető tényező határozza meg: Az egyik a személyes képességek és a családi erőforrások, a másik a környezet adta lehetőségek, harmadik pedig a szándékok és törekvések, azaz annak a tudatosítása, hogy mit akar elérni az ember, milyen jövővel kapcsolatos vágyai, elképzelései vannak. (LANGER 2008: 11-18) A karrier az egyén életpályáján történt események összessége, és tágabb értelemben nem csak a szakmai élet történései tartoznak hozzá, hanem az életpálya mindennemű történései, mint a házasságkötés, gyermekszületés is a karrier alakítói és építői. A sikeres karrier szempontjából fontos a tudatos karriergondozás, amin keresztül az egyének irányítják és szervezik saját karrierjüket. Ennek első meghatározó pontja az egyén karrieraspirációja és karriermotivációja, mely befolyásolja már az iskolaválasztást is, ami pedig a karrierépítés előkészítő fázisának fontos eleme. Az életpálya célmeghatározás alapján választjuk ki azokat az iskolákat és járjuk végig azokat az iskolafokokat, amivel fel tudunk készülni felnőtt életünkre és életpályánkra. A karrieraspiráció azonban nem csak egyéni elhatározás kérdése, hanem nagymértékben függ egyrészt a történelmi társadalmi környezettől, az egyén korától, nemétől és családi állapotától, a szülők társadalmi-foglalkozási rétegétől, a személyiségvonásoktól, az iskolázottságtól, a megszerzett gyakorlattól és tapasztalattól, másrészt pedig függ a születési hely, és főként a lakóhely jellegétől. (KONCZ 2013: 86-94)

A kutatás módszere és a vizsgálati minta

Az ausztriai óvoda- és iskolaválasztás alapján feltételezhető, hogy a szülők a jobb élethelyzetet gyermekeik számára Ausztriában, esetleg külföldön látják, valamint hogy az ausztriai

¹ Az osztrák-magyar határ mentén tapasztalható tanulási célú ingázást részletesen bemutató írásunk a Tudás-
menedzsment 17. évf. 1. sz./2016. 218-217 oldalán olvasható.

iskolában megszerzett tudás és a magyar munkaerőpiacon is előnyökhöz juttatja a gyermekeiket, amennyiben úgy gondolják, hogy a majdani magyarországi munkavállalás sem kizárt. Felvetődik a kérdés, hogy mennyire lesz kimutatható a gyermekeiket Ausztriában óvodába és iskolába járató szülők esetében, hogy foglalkozásuk alapján magas társadalmi pozíciót töltenek be, vagy maguk is Ausztriában dolgoznak esetleg – alacsonyabb társadalmi presztízsű szakmában –, valamint hogy a jó anyagi helyzet mennyire feltétele az ausztriai iskoláztatásnak. A kutatás során arra kerestük továbbá a választ, hogy milyen pályaaspiráció és sikernarratíva azonosítható a szülőknél és a gyerekeknél, hogyan és melyik országban – Ausztriában vagy Magyarországon – képzelik és tervezik tanulmányaik folytatását és jövőjüket, ezen belül a munkavállalást és a letelepedést.

A kérdések megválaszolására félig strukturált interjút készítettünk olyan családokkal – szülőkkel és iskoláskorú, 10 év feletti gyerekekkel –, amelyekben a szülők az ausztriai óvodáztatás és iskoláztatás mellett döntöttek. A vizsgálatba bevont szülők jellemzői: Életkor tekintetében középkorú szülőkről van szó, a legfiatalabb 30 éves, a legidősebb 63 volt az interjú felvételekor. A szociális helyzetet nézve, bár az anyagi helyzetre vonatkozó kérdések nem tartoztak az interjúhoz, mégis fontosnak tartjuk megemlíteni a vizsgálat szempontjából, hogy a családok jó anyagi helyzetben élnek és a gyerekek jó szociális háttérrel rendelkeznek. A szülők iskolai végzettségét tekintve a legalacsonyabb iskolai végzettség a szakközépiskola volt, a legmagasabb az egyetem, tehát érettségivel minden szülő rendelkezik. A lakóhelyét tekintve a vizsgálatban részt vevő családok 90%-a magyarországi lakhellyel rendelkezik. Az Ausztriában élő családok pedig rendszeresen járnak Magyarországra pl. a nagyszülőkhöz vagy munkavégzés miatt. A foglalkozást tekintve a szülők között vannak alkalmazottak és vállalkozók egyaránt. Ha azt nézzük, hogy hol dolgoznak – Ausztriában vagy Magyarországon – megállapíthatjuk, hogy vannak olyanok, akik Magyarországon dolgoznak és vannak olyanok is, akik Ausztriában, illetve olyanok is, akik mindkét országban folytatnak kereső tevékenységet. Ha azt is figyelembe vesszük, hogy a családok melyik országban élnek és melyikben vállalnak munkát, megállapíthatjuk, hogy az ausztriai lakhely nem jelenti feltétlenül az ausztriai munkavállalást is, hiszen vannak olyan családok, akik osztrák településen élnek, de Magyarországon dolgoznak a szülők, vagy itt van vállalkozásuk. A magyarországi lakhely pedig nem jelenti az itteni munkavállalást, mivel sokan ingáznak minden nap Ausztriába dolgozni, vagy van mindkét országban is vállalkozásuk.

A vizsgálatba bevont gyermekek jellemzői: Interjút csak a 10 év feletti gyerekekkel készítettünk, mivel az interjú kérdéseire az ez életkor alatti gyerekek a kérdéssor kipróbálása során nem tudtak értékelhető választ adni. Ebből kifolyólag a vizsgálatban részt vett gyerekek életkora 11 és 20 év között volt az interjúfelvételkor. A magyar oktatási-nevelési rendszerben eltöltött időt tekintve a gyerekek egy része már óvodába is Ausztriában járt, ezt követően pedig az elemi oktatást nyújtó Volksschule-t is ott végezték, jelenleg pedig valamelyik középfokú képzést nyújtó iskola tanulói, vagy a 2015/2016-os tanévben érettségiztek. A gyermekek egy másik csoportja óvodába Magyarországon járt, ezen a csoporton belül vannak olyanok, akik csak azután kezdték meg ausztriai tanulmányaikat, hogy az alsó tagozatot szintén Magyarországon befejezték. Az óvoda utáni osztrák iskolai tanulmányok megkezdése és csak az alsó tagozat elvégzése után megkezdett ausztriai iskola között

változatos képet mutat a minta: van, aki második osztály, van, aki harmadik osztály befejezése után ment csak ki osztrák iskolába. A jelenlegi iskolát tekintve, ahova a tanulók járnak, a megkérdezettek a középfokú oktatás alsó vagy felső szintjéhez tartozó valamely oktatási intézményben tanulnak, mely között Neue Mittelschule, allgemeinbildende höhere Schule (gimnázium) és berufsbildende höhere Schule egyaránt megtalálható.

A szülők és gyerekek pályaaspirációi

A vizsgálatban részt vett családok összetételét már a vizsgálati minta bemutatásánál tárgyaltuk részletesen. A szülők munkavállalásának országa és az ausztriai óvodáztatás és iskoláztatás választása között tehát nem volt összefüggés, mivel voltak olyan családok, ahol a szülők Magyarországon dolgoztak, voltak olyanok is, ahol mindketten Ausztriában, de voltak olyanok is, ahol az egyik szülő Magyarországon, a másik pedig Ausztriában dolgozik, illetve olyanok is, akiknek mindkét országban volt vállalkozásuk. A szülők azonban minden esetben rendelkeztek ismeretekkel az ausztriai munkavállalás feltételeiről, a kereseti lehetőségekről és a munkakörülményekről, mivel az osztrák-magyar határ mentén olyan magas számban ingáznak magyarok munkavállalási céllal Ausztriába, hogy mindenkinek a rokonságában, ismeretségi körében van legalább egy Ausztriában dolgozó ember, aki hiteles tájékoztatást tudott adni.

A családok anyagi helyzete és az osztrák óvodáztatás és iskoláztatás választása között olyan mértékű összefüggés volt csak kimutatható, hogy az interjút vállaló családok mindegyike kivétel nélkül jó vagy nagyon jó anyagi körülmények között él. Átlagos vagy rossz anyagi helyzetű családok nem választják az osztrák óvodát és iskolát, még annak ellenére sem, hogy csak az óvodáztatás jelent többletköltséget a szülők számára, mivel az iskoláztatás Ausztriában a magyarok számára is ingyenes, sőt a tankönyvek is. Ennek a háttérben feltételezhetően az áll, hogy mivel a szülők célja minden esetben az, hogy gyermekeik legalább ugyanolyan vagy jobb életszínvonalon éljenek, mint ők, ennek megvalósulására jelenleg nagyobb esélyt látnak Ausztriában az ottani iskoláztatást választó szülők, mint Magyarországon.

Ez a feltételezés igazolódott a szülők pályaaspirációinak vizsgálatánál is. Minden interjúalany úgy nyilatkozott, hogy a későbbi életpálya eldöntését természetesen gyermekére bízta, és nem szeretné ráerőltetni saját elképzeléseit, de már az ausztriai óvodáztatás és iskoláztatás választásával is a céljuk az ottani továbbtanulás és munkavállalás lehetőségének biztosítása volt. A középiskola elvégzését – az érettségi vagy egy szakma megszerzését – a két ország oktatási rendszerének átjárhatósága és a külföldi, lezáratlan alap- és középfokú tanulmányok magyarországi elismertetésének nehézsége miatt mindenképpen Ausztriában képzelik. Nem zárkoznak el a magyarországi felsőoktatási intézményben való továbbtanulástól és munkavállalástól sem, ezt a döntést majd gyermekeikre bízják, de biztosak abban, hogy az ausztriai iskoláztatás során megszerzett magas szintű nyelvtudásukat itthon is kamatoztatni tudják. Mindezek ellenére a szülők válaszaiból kiderült, hogy gyermekük jövőjét elsődlegesen Ausztriában képzelik el. A munkavállalást mindenképpen, a lakhelyet, a mindennapi életet egy részük azonban inkább Magyarországon. A megkérdezettek harmada nyilatkozott úgy, hogy az ausztriai munkahely és a magyarországi lakhely közötti ingázást részesítené előnyben gyermekeik esetében, a többiek ezzel szemben nem csak a munkavállalást, hanem az ausztriai letelepedést preferálnák gyermekeik esetében, melyet a következőképpen indokoltak:

„Ha nagyjából így megy a tanulás, akkor itt szeretnénk ezt a nyolc évet eltölteni és itt továbbtanulni Ausztriában valamilyen felsőoktatási intézményben. Még nem tudjuk, hogy hova, még van addig négy és fél év, de ha így megy, akkor ezt elvégezni és továbbtanulni Ausztriában. Később azt szeretnénk, ha Ausztriában a keleti részen dolgozna. Mi szeretünk itt lenni. Összetartó család vagyunk, lehet, annak annyira nem örülnék, ha kéthavonta lát-nám. Ott kint könnyebben boldogulna. Aki nem azt mondja, az be akarja csapni magát és mást is. Azt akarja az ember, hogy könnyebben boldoguljon ő is és a gyereke is, nem mind-egy, hogy milyen színvonalon él az ember és mennyi pénzt keres ugyanannyi vagy még kevesebb munkával.

„Most szerintem teljesen természetes, hogy ott kint fognak maradni, hogy ha kint végzik el a középiskolát, az egyetemet, akkor kint fognak dolgozni. Gyakorlatilag azt mondom, hogy egy ilyen célja az egész kinti tanulásnak azért volt.”

„Ausztriában képzelem el a jövőjüket. Nem tudnám hazahozni őket. Nem rendelkeznek annyi ismerettel, mint amit itt tanulnak a diákok az általános iskolában. Van egy ismerő-sünk és azt mondta, hogy olyanokat tanulnak harmadik osztályban matematikából Magyar-országban, amit ők hatodikban tanulnak Ausztriában. Sokkal erősebb, de ők azt tanulják kint, amire szükség van az életben. Plusz dolgokat nem tanulnak. Azért tartanak ott, ahol, iskolai szinten. De ez nem is baj. Dolgozni is azt szeretném, ha Ausztriában dolgozna. A fiam tanár akar lenni. Olyan munkát szeretne, ahol sokat fizetnek, és nem kell sokat dol-gozni. Ez a munka Ausztriában egy tanári állás. Ott a nyári szünet az szünet, de ugyanúgy fizetést kapnak. Mivel főiskolai végzettség, sokat fizetnek, nem átlagos fizetést kapnak a tanárok.”

„Maradjon csak ott. Csak Ausztriában. Élni persze élhet itt, meg éljen is a közelünkben, de dolgozni csak kint. Mert jobb a megélhetés, jobb az élet, nyugodtabbak az emberek. Ég és föld. Átmegyünk a határon, mintha egy más világ lenne, Élni lehet itt, csak a pénzt ke-resse ott. Nem azt mondom, hogy egyszerű volt ez a nyolc év, de sok energiát, mindent belefektettünk, de ne azért, hogy utána idejőjjön és százezerért dolgozzon. Egy óvónő száz-ezer forintot keres itt. Kint meg tudjuk, hogy mennyit keresnek. Sokkal többet. Ha már egy-szer ilyen kis okoska, három nyelven beszél, német, angol, magyar, akkor már legyen ér-telme.”

„Mivel nagyon közel vagyunk a határhoz és szinte mindenki autóval jár, a fizetések jobbakk, nekik, mivel eleve kint tanulnak, a lehetőségeik is meglesznek, hogy kint dolgozza-nak. Azt sem bánom, hogyha a határon túl lakik.”

Az ausztriai munkavállalásban gondolkozunk. Ha Magyarországon kezdené ugyanezt a munkát, annak nincs értelme, hogy annyit keressen, amennyi éppen elég fizetni a járulé-kokat meg a számlákat. Ott jobb az életszínvonal, jobb lehetőségek vannak mindenképp. Ugyanazzal a munkával magasabb életszínvonalat tudnak elérni, mint Magyarországon.

„Én szeretném, ha nem jönne haza. Mert nem lehet megélni az itthoni fizetésekből. Szeretem Magyarországot, de vannak dolgok, amikkel nem értek egyet. Ausztriában van egyfajta nyugalom, ami nálunk nincs. Ott sokkal kiegyensúlyozottabb az élet és ezt szeret-ném.”

„Nagyon-nagyon kedvező itt a helyzet, azért valljuk be, hogy ha valaki Magyarorszá-gon rendelkezik egzisztenciával, gyökerekkel és közel a határhoz tud munkát vállalni, há-romszor annyi fizetésért. Azért könnyebb lenne így az élete, főleg akkor, ha az osztrák

egészségügyi rendszert tudja igénybe venni. A szülés vagy egy általános orvosi vizsgálat is kulturáltabb. Úgyhogy remélem, hogy valahol itt találják meg a helyüket Ausztriában.”

Mint ahogyan az a szülők elképzeléseiből is látszik, annak a háttérben, hogy kivétel nélkül mindenki Ausztriában képzelik el gyermekei jövőjét, a magasabb kereseti lehetőség és az ebből adódó magasabb életszínvonal és létbiztonság áll, melyet az alábbi indoklás világít meg a legrészletesebben: „Mivel az érettségijét kint szerzi, visszajönni egyre mace-rásabb, ezért Ausztriában szeretnék, ha továbbtanulna. A jövőjét, két testvérét figyelembe véve, akik már több éve kint dolgoznak és most már kint is élnek, kint képzeljük el. Mi azt nem szeretnénk, ami az osztrákoknál van, hogy van az alapsulijuk meg egy szakmájuk, igaz azzal is lehet több ezer eurót keresni, ha szerencsájuk van. Az osztrákok nem tepernek annyira, nem görcsölnek, nem maximalisták, nem hajtanak arra, hogy mindenáron diplomát szerezzenek, mint nálunk. Egy benzinkutas fizetésből is simán meg lehet élni. Megkapja az is a 13. és a 14. havi fizetését is. Fontos, hogy az ember szeresse, amit csinál és a munkával anyagi biztonságot tudjon teremteni magának. Az anyagi jólétet kint könnyű fizikai munkával is sokkal könnyebben el lehet érni, sokkal stressz-mentesebben, mint itthon. A nagyobbik gyerek itthon 160-180 ezret keresett, ami egy stabil munka volt, de kevés kereset. Amióta kint dolgozik a párjával, tudnak félretenni, kifizették az esküvőjüket, Dominikán voltak nászúton, és azt úgy, hogy ketten együtt 3000 Eurót keresnek, ami kint egy teljesen átlagos fizetés. Ennyihez itthon magas beosztásban, nagy felelősséggel kell munkát végezni, túlórázni. Ők meg leteszik a munkájukat és hazamennek, szombat-vasárnap nem dolgoznak. Nem könnyű nekik, de lehet boldogulni. Megvették a lakást, külön-külön van autójuk. Itthon a Suzukit meg egy robogót tudott felmutatni a 160 ezerből úgy, hogy itthon lakott, de beszállt a rezsibe. Nem tudott félretenni a fizetéséből. Amióta kint élnek, megengedhetnek maguknak ezt-azt, félre tudnak tenni, sokkal nyugodtabban élnek. Megvan a létbiztonságuk, a nyugalmuk, nem félnek, hogy holnap kirúgják őket. És ezt három év alatt érték el, úgy hogy a párja egy fél évig nem dolgozott, és akkor egy keresetből éltek. És a bérük már mostantól emelkedni fog, mert elérték azt a pozíciót, amitől a béremelés automatikus. A lányunknak meg még könnyebb lesz akklimatizálódni külföldön, hiszen már most is közöttük él.”

Bár előfordul, hogy a szülők és gyermekeik pályaaspirációi nem egyeznek meg, esetünkben ilyenekkel nem találkoztunk. Továbbtanulás és munkavállalás tekintetében a gyerekek is az ausztriai folytatást képzelik el maguknak kivétel nélkül, bár 10%-uk nem zárkózott el attól, hogy esetleg Magyarországon vállaljon munkát, ha azzal megfelelő fizetés is jár. Az ő indoklásaik háttérben is egyértelműen a magasabb keresetek, jobb munkakörülmények és magasabb életszínvonal állt. A különbség a szülők és gyermekeik jövőbeli elképzeléseit illetően abban mutatkozott meg, hogy míg a szülők harmada, mivel szeretnék, ha gyermekük a család közelében maradna, az ingázást vagy a határhoz közeli ausztriai lakóhelyet preferálná, addig a gyerekek esetében ez az arány kisebb volt. Csak 9%-uk gondolja úgy, hogy ingázna, a többiek az életüket is már Ausztriában képzelik el. Az ingázást választó gyerekek döntésének háttérben az áll, hogy ők nem érzik jól magukat jelenleg az iskolájukban, így Ausztriában sem, ezért nem szeretnék ott élni, csak dolgozni. Az életüket is Ausztriában elképzelő gyerekek indoklásaiban első helyen állt, hogy mivel már hosszú ideje iskolába is kint járnak, ott szocializálódtak, baráti kapcsolataik is kint vannak, ezért felnőtt életüket is ott tudják elképzelni. Ezen kívül nap, mint nap látják a különbséget

a magyarországi és az ausztriai munkakörülmények és életszínvonal között, és ők inkább az osztrákot választják, ahol ugyanazért a munkáért magasabb bért kaphatnak, ebből magasabb életszínvonalat, jobb életet tudnak majd biztosítani maguk és családjuk számára. Az alábbiakban néhány jellemző elképzelést emelünk ki az interjúkból, amelyek jól mutatják a gyerekek jövőbeli terveit és döntésük hátterét:

„G-be szeretnék tovább menni, utána mérnök szeretnék lenni. Ott talán könnyebb lesz. A kinti emberek ráérnek élni, könnyebben élnek. Emiatt egyre többen mennek ki.”

„Ausztriában szeretnék dolgozni és élni. Ott közelebb lenne a munkahely. Ausztriában több embert ismerek. Barátaim is mind ott vannak.”

„Ausztriában szeretnék dolgozni, csakis Ausztriában. Elmegyek inkább mosogatni, csak az a lényeg, hogy Ausztriában. A pénz miatt. Nem mindegy. Magyarországon mennyit keres egy tanár, meg ott mennyit keres. Egy gimnáziumi tanár itt 150-200 ezer forintot keres talán. Az én osztályfőnököm nettóban keres 4500 eurót. Nem mindegy.”

„Utána kint szeretnék tanítani, ugye a határnál. Viszont lehet, hogy Magyarországon szeretnék inkább élni. Inkább ingáznék. De azt nem tartom elképzelhetőnek, hogy Magyarországon tanítsak. Maximum magántanárként. De iskolában nem. A kereset miatt.”

„Összesen három évem van hátra. Szeretnék továbbtanulni, egyetemre menni, legfőképpen Bécsbe. Utána, azt még nem tudom, de szeretnék még messzebbre jutni, és most nem Magyarországra gondolok. Az életviszonyok, a körülmények, és a színvonal meghatározóak. Hogyha már az iskola után elmennék dolgozni itt Ausztriában, akkor már nagyban különböznek itt például a fizetések is. Sokkal magasabbak, és szerintem az egy fontos tényező. Élni sem hinném, hogy élnék Magyarországon.”

„Grazban szeretnék továbbtanulni, és Ausztriában képezem el az életemet. Mindenképpen Ausztriában, Magyarországon ezzel a szakmával nem is tudnék érvényesülni, a szakszavakat is németül tudom, magyarul nehéz lenne az egész, nem is jutna eszembe magyarul az adott szó. Az ingázásnak nem látom értelmét, mert Magyarországon nem akarok élni, így felesleges az ingázás. Nem tartom elképzelhetőnek, hogy Magyarországon éljek. Egyrészt a fizetés végett, másrészt most is dolgozunk a testvéremmel kint, de szerintem teljesen más a hangulat egy irodában Ausztriában, mint Magyarországon. Az emberek nyugodtabbak, a főnök rendes mindenkivel, emberközpontú. Ha valami nem jön össze, akkor nem jön össze.”

Az ausztriai élet melletti nagyfokú elhatározást mutatja D. elképzelése a jövőjéről: *„Nincs esélye annak, hogy Magyarországon dolgozzak majd, és annak sincs, hogy itt éljek, ha azt akarom, hogy olyan pályafutásom legyen, amit én szeretnék, és annyi fizetéssel, amennyit szeretnék. Ugyanazért a munkáért nem kapok annyit itthon, mint kint. Ingázni sem szeretnék. Most is azt csinálom minden nap az iskolába, és nagyon fárasztó, meg autóval költséges is. Itthon csak addig szeretnék lakni, míg tanulok, utána már kint. Nekem még az állampolgárság váltás is elképzelhető. Igazából rendőr szeretnék lenni, de rendőr csak osztrák állampolgár lehet. Kettős állampolgárság nincs. De ha már hosszú ideje kint élek, akkor elképzelhető, hogy osztrák állampolgár leszek azért, hogy rendőr lehessenek. Attól én még magyar maradok, ezt nem kell tudnia senkinek.”*

Ebből is látszik, hogy még egy olyan szakma iránti elköteleződés, ami magyarok számára Ausztriában nem lehetséges, sem téríti le attól az interjúalanyt, hogy kint dolgozzon

és éljen, és inkább választ egy olyan szakmát, amit kevésbe szeret, de Ausztriában dolgozhat ezzel a szakmával. Mindezt a jobb kereset és magasabb életszínvonal reményében. Végso karricéjja élérése élérékében pedig még az állampolgárság váltástól sem zárkózik el.

Az ausztriai óvodáztatás és iskoláztatást választó szülők és gyerekek sikernarratívái

A vizsgálat a szülők és gyerekek pályaaspirációi mellett kiterjedt arra is, hogy az ausztriai munkavállalással és étellel kapcsolatos terveiket mennyiben befolyásolják sikerről alkotott elképzeléseik és sikeresebbnek tartják-e azokat, akik Ausztriában dolgoznak. A szülők és a gyerekek válaszaik alapján kiderült, hogy ha a sikeres életet általában kellett értelmezniük, akkor a többségük elsődlegesen azt tartja sikeres embernek, aki azzal foglalkozhat élete során, amit csinálni szeret, és ha éléri azt, amit az életében el szeretne érne. Ebből kifolyólag az Ausztriában dolgozó embereket nem tartják eleve sikeresebbnek azoknál, akik Magyarországon dolgoznak. Egyharmaduk azonban már a sikeres élet feltételei közé sorolta a pénzt és a megfelelő anyagi helyzetet is, ők ebből kifolyólag sikeresebbnek tartják az Ausztriában munkavállalókat, mivel meglátásuk szerint arra, hogy valaki azzal foglalkozhasson, amivel szeretne és élérje kitűzött céljait, nagyobb esély van Ausztriában, az ottani magasabb fizetések és jobb életszínvonal miatt. A pénz mértékét illetően jellemzően nem arra utaltak, hogy a gazdagság feltétele a sikernek, hanem hogy nehézségek nélkül, jól tudjanak élni a keresetükből, és a pénz ne legyen akadálya terveik megvalósításának. Hogy hogyan gondolkoznak a pénz jelentőségéről a sikeres életben az következő idézet foglalja össze a legjobban: *„A sikeres ember a boldog ember, aki meg van elégedve magával, azt csinálja, amit szeret és meg is él belőle jól.”*

Az Ausztriában munkát vállallókkal kapcsolatban egy szülő fogalmazta meg, hogy meglátása szerint az ausztriai munkát vállallók esetében nem a sikeresség a fontos, hanem a bátorság. A következő interjú részletet azért tartjuk fontosnak kiemelni, mert a bátorság kapcsán rámutat az ausztriai munkavállalás nehézségeire és árnyoldalára is: *„Nem feltétlen sikeresebbek, hanem inkább bátrabbak. Tehát egy pincérnő itt dolgozva vagy ott dolgozva... Hogy is mondjam? Tehát ha valakinek elég az, amit itt keres és megtalálja a számításait, akkor jó. Tehát a lényeg, hogy ahol boldogabb az ember. De ha van ilyen vágyad belül, hogy kimegyek Ausztriába, mert ott olyan jó a fizetés, akkor menjünk ki. Tehát akkor ne az legyen, hogy azért nem megyek, mert... Akkor meg kell próbálni. És azt gondolom, azért ott sincs kolbászból a kerítés, tehát egy sima állandó munkakörre is sokan pályáznak. A gyárakról nem is beszélve. Felsőbb szinteken pedig azért nagyon szeretik betölteni a pozíciókat, ezt a saját példámon tudom, osztrák munkaerővel. Munkaügyi tanácsadóként dolgoztam kint, részmunkaidős tréner voltam. Nekem is volt üvegplafon, úgy éreztem. Azért csoportot nem adunk neked, hiába volt magasabb fokú végzettségem, mint az osztráknak. Ez nem jelent semmit. Én ezt éreztem. De tudtam, hogy van hova fejlődnöm. Ha kint tanultam volna, anyanyelvi szinten beszélném a németet, akkor inkább kezelték volna partnerként. Ugye én azzal is kezdtem már így diploma után, hogy elkezdtem egy átképzést, tehát jóval kevesebb tudást adó, de a mentalitást meg mégiscsak átadó továbbképzésre mentem, ami egyébként elég drága volt ezzel a tréner dologgal. De utána kezdett munkám lenni, tehát a diplomámat én itt lobogtathattam volna bárkinek, nagyon szívesen adtak sörcesapoló állást.*

A fenti példa is jól mutatja, hogy bár Ausztriában a határ menti régióban és távolabb is szívesen alkalmaznak magyar munkaerőt, de a magyarok számára nem korlátlanok a lehetőségek, mivel sem a képzettségük, sem a nyelvtudásuk nem felel meg teljes mértékben az osztrák elvárásoknak. A külföldi állampolgár mindenképpen kiszolgáltatottabb, mint a hazai, jobban sakkban tartható, gyakran alacsonyabb presztízsű vagy nem szakmájuknak megfelelő munkakörökben alkalmazzák a magyarokat. (HARDI 2005)

A magyar szülők ezt felismerve az ausztriai munkavállalás megkönnyítése érdekében döntöttek amellett, hogy az ausztriai óvodáztatással és iskoláztatással biztosítják a lehetőséget, hogy gyermekeik egyrészt a német nyelvet, és főként a régióban autentikus, és a hétköznapiokban használt regionális dialektust sajátíthassák el, szemben az iskola/tanfolyami keretek között Magyarországon elsajátítható „hochdeutsch”-csal, ezzel is előmozdítva, hogy ne külföldiként, hanem inkább helybéliként tekintsenek a gyerekekre majd a munkakeresés során. Másrészt az Ausztriában szerzett szakma és bármilyen iskolai végzettség elismerése nem igényel semmilyen honosítási eljárást, elfogadtatást, így a nyelvtudás és az osztrák végzettség birtokában nincs akadálya a szülők és a gyerekek pályaaspirációinak megvalósításának, azaz ausztriai munkavállalásnak.

Összegzés

Összegezve az ausztriai óvodáztatást és iskoláztatást választó szülők és iskoláskorú gyermekeik pályaaspirációira és sikernarratívára vonatkozó eredményeket, megállapíthatjuk, hogy a legalább szakközépiskolai érettségivel rendelkező, és a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező, családjuk számára jó anyagi körülményeket biztosítani tudó szülők döntenek amellett, hogy gyermekeik ne Magyarországon tanuljanak tovább, hanem valamelyik határ menti osztrák településen. A továbbtanulás és a munkavállalás szempontjából pedig egyértelművé vált, hogy az ausztriai munkavállalás biztosítása motiválta a szülőket ebben a döntésben, ezért a gyermekeik jövőjét a munkavállalás szempontjából is Ausztriában képzelik el. Ugyanez a szándék volt azonosítható a gyerekek esetében is. Az eltérés a szülők és a gyerekek jövőbeli elképzeléseit illetően csak a letelepedés esetében volt: a szülők közül is csak kevesen, a gyerekek közül pedig elenyésző számban szeretnék a magyarországi lakhely és az ausztriai munkahely közötti ingázó életmódot. Az elképzeléseik és ezzel döntésük hátterében mind a szülők mind pedig a gyerekek esetében egyértelműen a jobb kereseti lehetőségek, a jobb munka- és életkörülmények állnak, melynek jelentősége a sikeres életpálya szempontjából a sikernarratíváikban is azonosítható volt.

Az ausztriai óvodáztatás és iskoláztatás egyénre gyakorolt hatása egyértelműen pozitív. Az Ausztriában végzett, szakmát szerzett fiatalok anyanyelvi szintű német nyelvtudásuk és az osztrák munkaerőpiacon elismert végzettségük birtokában megközelítőleg ugyanolyan eséllyel rendelkeznek az ausztriai munkavállalás szempontjából, mint az osztrák munkavállalók, de lehetőségeik mindenképpen nagyobbak a Magyarországon végzett és a német nyelvet nem olyan magas szinten beszélő magyar munkavállalókkal szemben. Szakmai tudásuk és nyelvismeretük pedig egy esetleges magyarországi vagy külföldi, nem Ausztriai munkavállalás esetén is előnyös számukra.

A társadalom szempontjából viszont a tanulási célú ingázásnak a hosszú távú várható következményei kimondottan hátrányosnak. Az interjúk alapján egyértelművé vált, hogy ezekkel a fiatalokkal mint leendő jól képzett munkavállalókkal és adófizető állampolgá-

rokkal Magyarország már nem számolhat, mivel a jó képességekkel, magas szintű nyelvtudással, piacképes szakmával és végzettséggel rendelkező fiatalok célja egyértelműen és kivétel nélkül az ausztriai munkavállalás, és többségük pedig a letelepedést is Ausztriában tervezi.

Irodalom

- Hardi Tamás (2005): *Határon átnyúló ingázás, munkavállalás az osztrák-magyar határtérségben*. In: Tér és Társadalom 19. évf. 2005/2. 65-81. Forrás: <http://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/1000/1996> Utolsó megtekintés: 2017. 03. 17.
- Koncz Katalin (2013). *Karriermenedzsment*. Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem 84-96.
- Langer Katalin (2008): *Karriertervezés – Személyiségmarketing*. Gödöllő, Szent István Egyetemi Kiadó